

АНОТАЦІЯ

Петрова Н.О. Адміністративно-правові засади моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (галузь знань – 08 «Право»). – Сумський національний аграрний університет, Суми, 2021.

Дисертаційна робота одна з перших, в якій здійснюється дослідження та надаються теоретико-практичні пропозиції щодо визначення та розкриття сутності адміністративно - правових засад моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні.

Вибір теми зумовлений важливістю удосконалення правового регулювання сфери державної допомоги суб'єктам господарювання, напрацювання дисципліни моніторингу та контролю за публічними ресурсами, необхідністю створення ефективного адміністрування ресурсами держави та місцевими ресурсами (публічними ресурсами), які надаються в якості державної допомоги суб'єктам господарювання.

Автором отримано нові результати у вигляді наукових висновків щодо розуміння юридичної природи, сутності державної допомоги та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання.

Аргументовано необхідність існування моніторингу державної допомоги, як системи регулярних спостережень за дотриманням вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» задля забезпечення ефективності функціонування системи державної допомоги в умовах сталого розвитку в Україні, недопущення проявів дискримінації окремих суб'єктів господарювання та спотворення конкуренції.

Запропоновано концептуальні засади моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, які ґрунтуються на теоретичних засадах надання державної допомоги суб'єктам господарювання, організаційно-правовому

забезпеченні моніторингу в Україні та його правових і організаційних стандартах у країнах Європейського Союзу, враховують сучасний стан розвитку економіки задля сталого розвитку України, необхідність забезпечення економічної доцільності підтримки суб'єктів господарювання за рахунок публічних ресурсів для виробництва товарів або провадження окремих видів господарської діяльності, а також рівних прав і можливостей суб'єктів господарювання щодо отримання такої підтримки та недопущення негативного впливу на конкуренті відносини.

Запропоновано в законодавстві України застосовувати термін «публічна допомога суб'єктам господарювання» замість терміну «державна допомога суб'єктам господарювання», з огляду на те, що цей термін точніше відбиває суть такої допомоги: по-перше, вона надається за рахунок не лише державних, а й місцевих ресурсів (публічних ресурсів), по-друге, її надавачами є органи публічної адміністрації, до яких належать як органи державної влади, так і місцевого самоврядування.

Сформульовано авторське визначення публічної допомоги суб'єктам господарювання на підставі визначених та проаналізованих найбільш значущих ознак. Так, під поняттям «публічна допомога суб'єктам господарювання» запропоновано розуміти економічну вигоду, що надається суб'єктам господарювання органами публічної адміністрації у передбаченому законодавством порядку відповідно до принципу децентралізації влади, та полягає у передачі публічних ресурсів (державних чи місцевих ресурсів) окремим суб'єктам господарювання або у втратах доходів Державного або місцевих бюджетів з метою досягнення цілей національного або регіонального сталого розвитку.

Надано визначення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, як публічно-владну діяльність уповноваженого органу, що полягає у регулярному спостереженні за дотриманням вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», яке здійснюється

шляхом збирання, оброблення, аналізу та оприлюднення інформації про державну допомогу суб'єктам господарювання.

Метою моніторингу державної допомоги є забезпечення національної економічної безпеки шляхом запобігання та протидії незаконній, зокрема, недопустимій державній допомозі, що спотворює або загрожує спотворенню економічної конкуренції.

Встановлено, що принципами моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання є: верховенство права; законність; прозорість та публічність; недискримінація (рівноправне ставлення); своєчасність; об'єктивність; неперервність; взаємна співпраця; превентивність; ефективність; повнота (всеосяжність); компетентність (фаховість); незалежність; збереження і захист інформації; захист конкуренції; слідування публічному інтересу.

Методами моніторингу державної допомоги є: спостереження (збір, накопичення), облік, аналіз, перевірка інформації (в тому числі, попередня перевірка нової або чинної державної допомоги) та оприлюднення інформації про надану державну допомогу суб'єктам господарювання.

Визначено, що основною формою моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання є ведення Реєстру державної допомоги. Виокремлено три основні задачі Реєстру державної допомоги: 1) підтримання постійного інформаційного зв'язку із надавачами державної допомоги; 2) забезпечення прозорості її надання суб'єктам господарювання та інформування всіх заінтересованих осіб про державну допомогу; 3) спостереження за ефективністю функціонування системи державної допомоги суб'єктам господарювання з метою досягнення цілей національного або регіонального сталого розвитку.

Визначено та охарактеризовано значущі критерії несумісної, недопустимої для конкуренції державної допомоги, які використовуються, в тому числі й при здійсненні моніторингу державної допомоги. Згідно зі ст. 107(1) ДФЄС такими значущими критеріями є:

- державна допомога надана за рахунок державних або місцевих (публічних) ресурсів;

- державна допомога спотворює або загрожує спотворити конкуренцію;

- державна допомога надає економічну перевагу лише певним (визначеним) суб'єктам господарювання, створюючи дискримінацію для інших;

- у відносинах з ЄС така державна допомога впливає на торгівлю між державами-членами, спотворюючи конкуренцію і маючи негативний вплив на торгівлю між державами-членами ЄС, що суперечить законодавству ЄС та міжнародним зобов'язанням України.

Обґрунтовано впровадження до вітчизняного законодавства четвертого критерію наявного негативного впливу державної допомоги на торгівлю між Україною та державами – членами ЄС, що зумовлено зарубіжним досвідом правового регулювання сфери державної допомоги суб'єктам господарювання.

Дійшли висновку, проаналізувавши вітчизняне законодавство, що моніторинг державної допомоги суб'єктам господарювання здійснюється відповідно до встановленої законодавством адміністративної процедури. З'ясовано, що змістом адміністративної процедури моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання є законодавчо регламентована послідовність процедурних дій зі повідомлення про нову державну допомогу, розгляд, винесення та виконання рішення про визнання державної допомоги допустимою для конкуренції.

Обґрунтовано доцільність поділяти всі стадії адміністративної процедури моніторингу на обов'язкові й необов'язкові (факультативні), виходячи з того, що кількість стадій адміністративної процедури моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання безпосередньо залежить від конкретних обставин, виду й форми державної допомоги.

Виділено такі обов'язкові стадії процедури моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання:

1) подання надавачами повідомлення про нову державну допомогу до уповноваженого органу;

2) розгляд уповноваженим органом повідомлення про нову державну допомогу;

3) винесення уповноваженим органом рішення про визнання державної допомоги допустимою для конкуренції;

4) подання до уповноваженого органу інформації про нову державну допомогу, що набрала чинності, та внесення цієї інформації до Реєстру державної допомоги.

До факультативних стадій віднесено:

1) розгляд уповноваженим органом справ про державну допомогу суб'єктам господарювання;

2) перевірка уповноваженим органом інформації про незаконну державну допомогу;

3) перевірка уповноваженим органом інформації про неналежне використання державної допомоги;

4) повернення суб'єктом господарювання державної допомоги, недопустимої для конкуренції;

5) перегляд чинної державної допомоги;

6) подання до уповноваженого органу інформації про чинну державну допомогу.

Дійшли висновку, відносини стосовно моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання лише фрагментарно закріплені на законодавчому рівні, що не відповідає ст. 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Так, Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» є рамковим, тому потребує розробки та прийняття підзаконних нормативно-правових актів, що не відповідає головному принципу законності у сфері публічного

адміністрування. Тому запропоновано включити в Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» окремий розділ «Порядок здійснення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання», де врегулювати усі процедурні питання щодо здійснення моніторингу.

Обґрунтовано доповнення Закону України «Про Антимонопольний комітет України» повноваженнями щодо моніторингу державної допомоги. У тому числі, запропоновано розширити контрольні повноваження Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги у випадку, якщо інформація надана АМКУ у повідомленні про нову державну допомогу не відповідає встановленим вимогам, або є неповною для прийняття рішення про допустимість державної допомоги для конкуренції. Обґрунтовано надання права АМКУ під час виїзної моніторингової перевірки вимагати від отримувачів, надавачів державної допомоги, а також органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформацію, що необхідна для реалізації мети виїзної моніторингової перевірки.

З метою підвищення ролі адміністративно-юрисдикційних повноважень Антимонопольного комітету України та приведення адміністративного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання доведено доцільність введення адміністративної відповідальності за порушення законодавства України про надання державної допомоги суб'єктам господарювання.

Запропоновано внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, додавши до нього статтю 166-28, яка б передбачала адміністративну відповідальність за порушення порядку надання державної допомоги суб'єктам господарювання, створення перешкод під час здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, а також інших вимог Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Запропоновано застосування штрафу за неналежне використання державної допомоги, а також стягнення відсотків за користування незаконною державною допомогою та неналежне використання державної допомоги.

На основі вивчення й узагальнення зарубіжного досвіду, а також юридичної практики здійснення моніторингу державної допомоги сформульовано пропозиції щодо внесення змін та доповнень з досліджуваних питань до: Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших нормативно-правових актів.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, моніторинг, контроль, державна допомога, публічна допомога, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правові відносини, адміністративне управління, конкуренція, інтеграція, правовий статус, Антимонопольний комітет України, публічне адміністрування, публічна адміністрація, органи публічної влади, економічна безпека, національна безпека, сталий розвиток, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, адміністративні процедури, виключна підсудність, судова реформа, адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, адміністративне стягнення.

ABSTRACT

N. O. Petrova. Administrative and legal principles of monitoring state aid to economic entities in Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of the manuscript.

Doctor of philosophy thesis in the field of 08 “Law”, area of specialization 081 “Law” – Sumy National Agrarian University. – Sumy, 2021.

The thesis is the one in which the study is carried out as well as theoretical and practical proposals are provided for the definition and disclosure of the essence of administrative and legal principles of monitoring state aid to economic entities in Ukraine.

The choice of the theme is due to the importance of improving legal regulation of state aid to economic entities, the development of monitoring and control over the public resources, the need to create effective management of state resources and local resources (public resources) which are provided as state aid to economic entities.

The author obtained new results in the form of scientific conclusions as far as understanding legal nature of state aid is concerned, as well as the essence of state aid and monitoring of state aid to economic entities.

The author argues the necessity of monitoring state aid as a system of regular observations on compliance with the requirements of the Law of Ukraine “On State Aid to Economic Entities” in order to ensure the effectiveness of the functioning of the state aid system in conditions of sustainable development in Ukraine, preventing manifestations of discrimination of individual economic entities and distortion of competition.

The focus is on the conceptual basis for monitoring state aid to economic entities based on the theoretical principles of providing state aid to economic entities, organizational and legal security of monitoring in Ukraine and its legal and organizational standards in the countries of the European Union. The author

also takes into account the current state of development of the economy for sustainable development of Ukraine, the need to ensure the economic feasibility of supporting economic entities at the expense of public resources for production of goods or implementation of certain types of economic activity, as well as equal rights and capabilities of economic entities to obtain such support and prevent a negative impact on competitive relations.

It is suggested to apply the term “public aid to economic entities” instead of the term “state aid to economic entities” in the legislation of Ukraine, given that this term more accurately reflects the essence of such aid: first, it is provided at the expense of not only state, but also local resources (public resources), and second, its providers are the public administration authorities which include both state authorities and local self-government.

The author's definition of public aid to economic entities is formulated on the basis of the most significant identified and analyzed features. Thus, under the concept of “public aid to economic entities”, it is proposed to understand the economic benefits granted to economic entities by public administration bodies in the procedure provided by law in accordance with the principle of decentralization of power, and lies in transferring public resources (state or local resources) to separate economic entities or in the losses of state or local budgets in order to achieve national or regional sustainable development purposes.

Monitoring of state aid to economic entities as a public activity of an authorized body is presented. It consists in regular compliance with the Law of Ukraine “On State Aid to Economic Entities” and is carried out by collecting, processing, analyzing and publishing information about state aid to economic entities.

The purpose of monitoring state aid is to ensure national economic security by way of preventing and counteracting illegal, in particular, invalid state aid, which distorts or threatens to distort economic competition.

The basic principles of monitoring state aid have been found out. They are: the rule of law, legality, transparency, equal opportunities, timeliness, objectivity,

regularity, mutual cooperation, prevention, efficiency, completeness, competence (professionalism), independence, protection and storage of information, protection of competition, public interest consideration.

The methods of monitoring state aid are provided. They are: observation (collection, accumulation), accounting, analysis, information verification (including preliminary verification of new or valid state aid) and publishing information about the state aid to economic entities.

It is determined that the main form of monitoring state aid to economic entities is to keep a State Aid Registry. There are three main tasks of the State Aid Registry. They are 1) maintaining a permanent connection with state aid providers; 2) ensuring transparency in its provision to economic entities and informing all interested parties about state aid; 3) monitoring the effectiveness of the state aid to economic entities system functioning in order to achieve the goals of national or regional sustainable development.

Significant criteria are defined and characterized as far as incompatible and invalid state aid for competition is concerned including in the monitoring of state aid. According to Article 107 (1) of TFEU these significant criteria are:

- state aid is provided at the expense of state or local (public) resources;
- state aid distorts or threatens to distort competition;
- state aid provides an economic advantage only to certain (particular) economic entities, creating discrimination for others;
- in relations with the EU, such state aid affects the trade between Member States, distorting competition and having a negative impact on trade between the EU Member States, which contradicts the EU's legislation and international obligations of Ukraine.

The author substantiates the implementation the fourth criterion of the existing negative impact of state aid on trade between Ukraine and EU Member States, which is due to foreign experience in the legal regulation of state aid to economic entities.

Having analyzed domestic legislation the author arrived at the conclusion that monitoring state aid to economic entities is carried out in compliance with the administrative procedure established by law. It has been found out that the content of the administrative procedure for monitoring state aid to economic entities is a legally regulated sequence of procedural actions on notification of new state aid, consideration, passing and executing a decision to recognize state aid as competitive.

The author substantiates the feasibility of dividing all the stages of the administrative procedure for monitoring into compulsory and optional, because the number of stages of the administrative procedure for monitoring state aid to economic entities directly depends on the specific circumstances, types and forms of state aid.

The following compulsory stages of state aid monitoring procedures are allocated:

- 1) giving notice to an authorized body about new state aid;
- 2) consideration by the authorized body of notice of new state aid;
- 3) passing a decision by the authorized body to recognize state aid as competitive;
- 4) submitting information to the authorized body as far as new state aid that entered into force is concerned and registering this information in the State Aid Registry.

Optional stages include:

- 1) consideration of cases on state aid to economic entities by the authorized body;
- 2) verification of information on illegal state aid by the authorized body;
- 3) verification of information on improper use of state aid by the authorized body;
- 4) refund of state aid by an economic entity because it is inadmissible for competition;
- 5) review of current state aid;

6) submission of information on current state aid to the authorized body.

It was concluded that the relations concerning the monitoring of state aid to economic entities are only fragmentarily enshrined at the legislative level, which does not comply with Art. 19 of the Constitution of Ukraine, according to which public authorities and local governments as well as their officials are obliged to act only on the basis, within the powers and in the manner prescribed by the Constitution and laws of Ukraine. Thus, the Law of Ukraine “On State Aid to Economic Entities” is a framework law, so it requires development and adoption of bylaws, which does not correspond to the main principle of legality in the field of public administration. Therefore, it is proposed to include in the Law of Ukraine “On State Aid to Economic Entities” a separate chapter entitled “Procedure for monitoring state aid to economic entities” which will regulate all procedural issues related to monitoring.

The author substantiates the amendment to the Law of Ukraine “On the Antimonopoly Committee of Ukraine” as far as the power to monitor state aid is concerned. In particular, it was proposed to expand the monitoring powers of the Antimonopoly Committee of Ukraine in the field of state aid in the event when the information provided by the AMCU in the announcement of new state aid does not meet the established requirements, or is incomplete for making a decision on admissibility of state aid for competition. It is substantiated that the AMCU during an on-site audit has the right to request from recipients, providers of state aid, as well as from government authorities and local governments the information necessary for the purpose of the on-site audit.

In order to increase the role of the administrative and jurisdictional competence of the Antimonopoly Committee of Ukraine and bring administrative legislation in line with international standards in the field of state aid to economic entities, the expediency of introducing administrative responsibility for violation of the legislation of Ukraine on the provision of state aid to economic entities has been proved.

It was proposed to introduce amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses, adding Article 166-28 which would provide for administrative liability for violating the procedure for providing state aid to economic entities, creating obstacles in exercising control over the admissibility of such aid for competition, as well as for violating other requirements of the Law of Ukraine “On State Aid to Economic Entities”. It is proposed to impose a fine for improper use of state aid, as well as claim for interest for the use of illegal state aid and improper use of state aid.

Based on the study and generalization of foreign experience, as well as legal practice of monitoring state aid, proposals have been formulated to amend the Law on Ukraine “On State Aid to Economic Entities”, the Law of Ukraine “On the Antimonopoly Committee of Ukraine”, the Code of Ukraine on administrative offenses and other regulatory legal acts.

Key words: administrative and legal framework, monitoring, control, state aid, public aid, administrative and legal regulation, administrative and legal relations, administrative management, competition, integration, legal status, Antimonopoly Committee of Ukraine, public administration, public administering, public authorities, economic security, national security, sustainable development, government authorities, local governments, administrative procedures, exclusive jurisdiction, judicial reform, administrative offenses, administrative liability, administrative penalty.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Кравцова Т.М., Петрова Н.О. Адміністративно-правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 227-229. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2017/67.pdf (Здобувачем сформульовано висновки, здійснено аналіз законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, проведено дослідження наукової літератури з використанням результатів у статті).
2. Кравцова Т. М., Петрова Н.О. Нові правила територіальної юрисдикції (підсудності) адміністративних справ в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Право» / УНУ. Ужгород, 2018. Вип. 50, Т. 2. С. 36-41. URL: <http://surl.li/adpko> (Здобувачем здійснено аналіз результатів, сформульовано висновки стосовно виключної підсудності адміністративних справ у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання).
3. Петрова Н.О. Формування адміністративних процедур у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. *Право та державне управління*. 2019. № 3 (36) том 1. С. 186-191. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/tom_1/30.pdf
4. Кравцова Т.М., Петрова Н.О. Інструменти публічного адміністрування у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: Юридичні науки. Том 31 (70) 2020. № 2. С. 80-84. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/part_2/17.pdf (Здобувачем сформульовано висновки, здійснено аналіз законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, проведено

дослідження наукової літератури щодо інструментів публічного адміністрування з використанням результатів у статті.).

5. **Петрова Н.О.** Функції моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право.* 2021. № 64. С. 255-260. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/238625>

Статті у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу:

6. **Natalia Petrova.** Formulating the Essence of the State Aid Monitoring Principles to Economic Entities in Ukraine. *European Journal of Law and Public Administration.* 2020. Volume 7. Issue 1. pp. 50-60. URL:<https://doi.org/10.18662/eljpa/7.1/113>

Тези наукових доповідей:

1. Кравцова Т.М., **Петрова Н.О.** Державна допомога суб'єктам господарювання: окремі аспекти адміністративно-правового регулювання. *Актуальні питання розвитку права та законодавства: наукові дискусії: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 15–16 грудня 2017 р.* Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2017. Ч. 1. С.117-120. (Здобувачем сформульовано висновки та пропозиції, здійснено аналіз законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, проведено дослідження наукової літератури з використанням результатів).

2. **Петрова Н.О.** Окремі питання моніторингу за наданням державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні. *Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (17-20 квітня 2018 р.).* Суми, 2018. – С. 143.

3. **Petrova N.O.** State aid to business entities in Ukraine under the conditions of adaptation to EU legislation. *«Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene»*, conferință internațională științifico-practică (23–24 martie, 2018) / com. org.: V. Bujor (președinte) [et al.]. (Tipogr. «Cetatea de Sus»). P. 151-152.

4. **Петрова Н.О.** Виключна підсудність, як вид територіальної юрисдикції в адміністративному судочинстві. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. (Суми, 25-26 квітня 2018 року). У 2-х частинах. Частина 1. Суми, 2018. С. 167-171.

5. **Петрова Н. О.** Правові засади моніторингу у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: матеріали Другої Міжнародної науково-практичної конференції* (Суми, 25 квітня 2019 року). Суми, 2019. С.40-42

6. Кравцова Т.М., **Петрова Н.О.** Адміністративні процедури у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. *Актуальні проблеми адміністративно-правової науки (до 95-річчя з дня народження Р.С. Павловського)*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 26 вересня 2019 р. Х.: «Гельветика». С. 200-203. *(Здобувачем сформульовано висновки та пропозиції, здійснено аналіз законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, адміністративних процедур, проведено дослідження наукової літератури з використанням результатів)*.

7. **Petrova N. O.** Legal regulations in the field of state aid to economic entities under the conditions of COVID-19: the experience of the European Union. *International scientific and practical conference «Features of the application of regulations: the experience of foreign countries»*: Conference proceedings, July 1-2, 2020. Arad. P. 81-85.

8. **Петрова Н.О.** Роль моніторингу у забезпеченні законності державної допомоги суб'єктам господарювання. *V Міжнар. наук.-практ. конф. Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення* : зб. наук. пр. за матеріалами (м. Харків, 20–21 трав. 2021 р.) : електрон. наук. вид. [Електронний ресурс] / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. адміністр. права, Каф. адміністр. права та адміністр. діяльності ; уклад.: Н.П. Матюхіна, М.С. Ковтун, С.А. Федчишин. Харків : Право, 2021. 509 с. С. 202-205.

9. **Петрова Н.О.** Міжнародний досвід правового регулювання моніторингу та контролю у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції*. Суми, 2021. 198 с. С. 32-36.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

1. Кравцова Т.М., **Петрова Н.О.** Актуальні питання розмежування понять «державна допомога» та «державна підтримка» в сфері господарювання. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право: збірник наукових праць*. 2019. №1. С. 176-185. (Стаття). *(Здобувачем сформульовано висновки, здійснено аналіз законодавства у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, проведено дослідження наукової літератури згідно теми дослідження з використанням результатів у статті.)*